

**РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ**

**ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ УСТАНОВА ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ
ЗА 2018. ГОДИНУ**

**Београд,
Септембар, 2019. године**

Садржај

Увод

1.	Подаци о установама за домски смештај деце и младих	
1.1	Број, капацитет и флукуација у домском смештају за децу и младе	5
1.2	Испуњеност структурних стандарда - структура смештаја	7
1.3	Људски ресурси у установама за децу и младе	8
2.	Карактеристике корисника установа за смештај деце и младих	
2.1	Број корисника у домском смештају за децу и младе	11
2.2	Корисници домског смештаја у установама за децу и младе примљени током године	12
2.3	Старосна и полна структура корисника у домском смештају за децу и младе	13
2.4	Разлог смештаја у установу	16
2.5	Место пребивалишта корисника пре смештаја у установу	17
2.6	Средина боравка корисника пре смештаја у установу	18
2.7	Корисници према сметњама у развоју и инвалидитету	19
2.8	Корисници према процењеним степенима подршке	20
2.9	Старатељска заштита корисника на смештају у установама за децу и младе	21
2.10	Образовна структура деце и младих у установама	22
2.11	Одржавање контаката деце и младих са примарном породицом и сродницима	24
2.12	Корисници према дужини боравка у установи	25
2.13	Број прекида смештаја у установама	26
3.	Поступци заштите права корисника и евиденција стручног рада	28
4.	Додатне делатности установа/услуге у локалној заједници у 2018. години	30
5.	Закључак	31
6.	Прилози	

Скраћенице

Уредба (Уредба о мрежи установа социјалне заштите)

Установе за ДМБРС и ДМСР (установе за децу и младе без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју)

Установе за ДМСР (установе за децу и младе са сметњама у развоју)

Установе за васпитање (установе за васпитање деце и омладине)

МРЗБСП (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања)

УВОД

Извештај о раду установа за смештај деце и младих у 2018. години сачињен је на основу појединачних извештаја о раду укупно 20 установа за смештај деце и младих.

Поштујући *Уредбу о мрежи установа социјалне заштите*¹, која установе за децу и младе повезује у једну групу установа, Републички завод за социјалну заштиту израђује један извештај, имајући у виду карактеристике и специфичности сваке од група ових установа, односно њихових корисника: *установе за децу и младе без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју, установе за децу и младе са сметњама у развоју и установе за васпитање деце и омладине*.

У првом делу приказани су основни подаци о установама за смештај деце и младих: број установа за смештај деце и младих, смештајни капацитети и људски ресурси.

У другом делу приказани су подаци о основним обележјима корисника: број, старосна и полна структура, број и карактеристике корисника примљених у току године, разлози смештаја, пребивалиште и средина из које корисници долазе, присуство сметњи у развоју и инвалидитета, потребан степен подршке, старатељска заштита, дужина смештаја, образовни статус корисника, динамика контаката са сродницима, разлози прекида смештаја. Обележја корисника приказана су и према корисничким групама и према типу установа.

У трећем делу приказани су подаци о примени поступака ради заштите права корисника и евиденција о стручном раду.

У четвртом делу су информације о додатним делатностима установа, тј. о услугама у локалној заједници, а у петом делу се налазе закључци.

Прикупљени подаци приказани су у контексту законских, подзаконских и стратешких докумената којима су дефинисани статус и правци развоја ове групе установа: *Закон о социјалној заштити*², *Уредба о мрежи установа социјалне заштите*, *Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите*³ и *Правилник о лиценцирању*⁴.

¹ <https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/Uredba%20o%20mrezi%20ustanova.pdf>

² "Сл. Гласник РС", бр. 24/2011)

³ „Сл. гласник РС", бр. 42 од 14. маја 2013, 89 од 16. новембра 2018

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 42/2013

1. Подаци о установама за домски смештај деце и младих

1.1 БРОЈ, КАПАЦИТЕТ И ФЛУКТУАЦИЈА У ДОМСКОМ СМЕШТАЈУ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ У 2018. ГОДИНИ

У 2018. години 20 установа је пружало услуге смештаја деци и младима: 11 установа за децу и младе без родитељског старања и децу и младе са сметњама у развоју, шест установа за децу и младе са сметњама у развоју и три установе за васпитање деце и омладине.⁵

Закон о социјалној заштити прописује да установе за децу и младе не могу имати капацитет већи од 50 места⁶. Уредба о мрежи установа социјалне заштите, нормативни акт којим се одређује **капацитет** сваке установе прописује значајно веће капацитете⁷.

Табела 1: Капацитет установа за смештај деце и младих на основу Уредбе

Тип установе	Капацитет домског смештаја	Капацитет за додатне услуге
Установе за смештај деце и младих са сметњама у развоју	1516	0
Установе за смештај деце и младих без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју	972	598
Установе за васпитање деце и омладине	116	145
Укупно	2604	743

Извор: Уредба о мрежи установа социјалне заштите, 2013.

Посматрано по групама установа стање капацитета и њихова попуњеност је следећа:

а) Укупан капацитет шест **установа за смештај деце и младих са сметњама у развоју** према Уредби је 1.516. Од шест установа, четири има капацитет преко 50 и поједине имају и до 500 места. Просечна **попуњеност капацитета** ове групе установа протеклих пет година кретала се између 94% и 90,36% (31.12.2018. године износи 90,36%, 31.12.2017. године 92,48%.) Поједине установе⁸ у 2018. години имају 99% попуњених капацитета.

⁵ У прилогу 1. је мапа која приказује територијалну распоређеност три групе установа.

⁶ Закон о социјалној заштити, члан 54. ("Сл. Гласник РС", бр. 24/2011)

⁷ Подаци о капацитету појединачних установа и попуњености капацитета доступни су у прилогу 2 (Основни подаци о установама).

⁸ Појединачни статистички извештаји установа за 2018

Флуктуација у овим установама је изразито мала. У протеклих пет година, удео прекида смештаја корисника у укупном броју корисника је низак и креће се од 2,06% до 4,38%, 2018. године био је 3,86%. Удео броја корисника који су примљени током године креће се од 1,75% (2018. година) до 2,90% (2014. година). На листама чекања је на крају 2018. године био 71 корисник.

б) Укупан капацитет домског смештаја у **установама за смештај ДМБРС и ДМСР** према Уредби износи 972, а капацитет за остале услуге установа износи још 598 места. Од 11 установа за смештај деце и младих без родитељског старања две установе имају капацитет домског смештаја већи од 50, од чега једна и преко 400. Пет од 11 установа развило је мале домске заједнице унутар својих објеката. Кроз процес трансформације и деинституционализације у већини ових установа се континуирано смањује број корисника, тако да је у неким домовима број корисника значајно испод капацитета смештаја прописаног Уредбом, а неке, попут Дома за децу и младе „Станко Пауновић” (Неготин) немају више децу у домском смештају (ова установа има само малу домску заједницу)⁹. Просечна попуњеност капацитета ове групе установа је 31.12.2018. износила 58% (претходне године била је 59,05%), са значајним варијацијама од установе до установе.

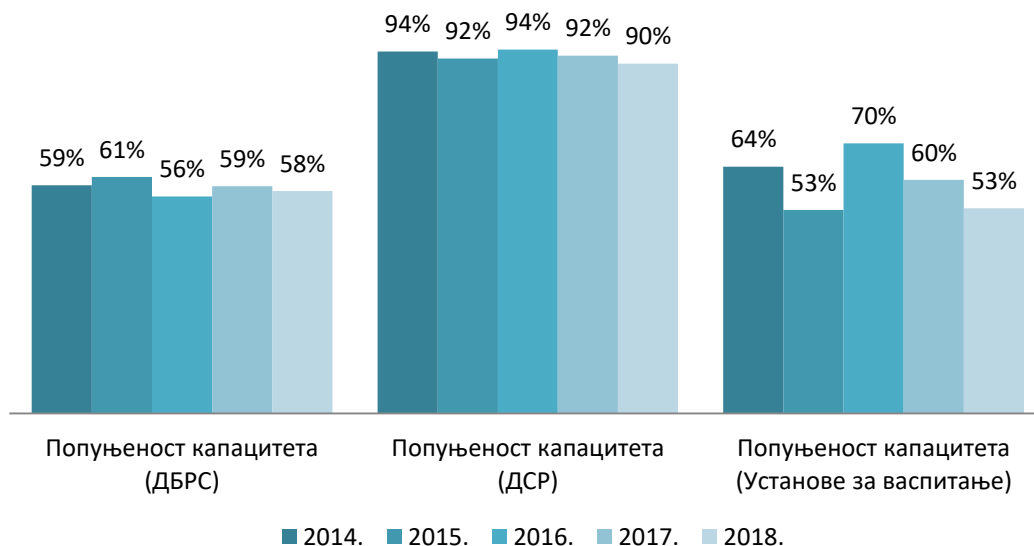
Флуктуација у овим установама је нешто већа. Удео прекида смештаја корисника у укупном броју корисника у протеклих пет година креће се од 17,52% до 20,79%. Сличан је удео броја корисника примљених током године (креће се између 15,93 и 21,38% и незнатно расте у протеклих пет година). У 2018. години удео прекида смештаја је 20,79%, удео корисника примљених у току године је 19,69%. Број корисника на листама чекања је значајно нижи него у претходној групи установа: на крају 2018. године на листи чекања било је четири корисника. У малим домским заједницама флуктуација је значајно нижа.

ц) Три **установе за васпитање деце и омладине**, према Уредби располажу са укупним капацитетом од 261 места, 116 за заводски смештај и 145 за друге услуге. Капацитети ових установа не прелазе Законом прописан капацитет. Попуњеност капацитета ове групе варира из године у годину, 2018. године била је 52,59%, а 2017. године 60,34%.

Флуктуација је највећа у овој групи установа, што јесте у складу са прописима по којима деца и млади којима су изречене васпитне мере бораве у установи најдуже две године. У протеклих пет година број корисника који годишње напушта установу кретао се између једне трећине и готово половине корисника годишње. Удео броја корисника примљених током године варира у сличном обиму. У току 2018. године удео прекида је 44,55% а удео нових корисника 35,45%, док је у току 2017. године удео нових корисника 35,20%, а прекида 44%.

⁹ Уредба препознаје и Установу „Младост“ у Крагујевцу која је у потпуности трансформисана у установу за пружање локалних услуга

Графикон 1. Попуњеност капацитета за домски смештај деце и младих дефинисаног Уредбом о мрежи установа, (у %)

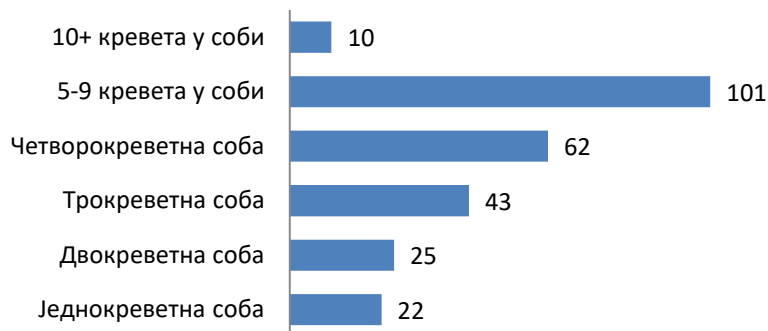
Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2014 – 2018 и Уредба о мрежи установа социјалне заштите, 2013.

1.2 ИСПУЊЕНОСТ СТРУКТУРНИХ СТАНДАРДА - СТРУКТУРА СМЕШТАЈА

Према Правилнику о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите прописана је **структура смештаја кроз максималан број места у соби: четири.**

У 2018. години 6 установа за ДМСР располагало је са 263 собе, а чак 42,2% соба има више од 4 места. Ипак, уочава се позитиван тренд: у протекле три године евидентирано је смањење броја соба са више од 10 кревета као и смањење броја кревета у преосталим собама са више од 10 кревета.

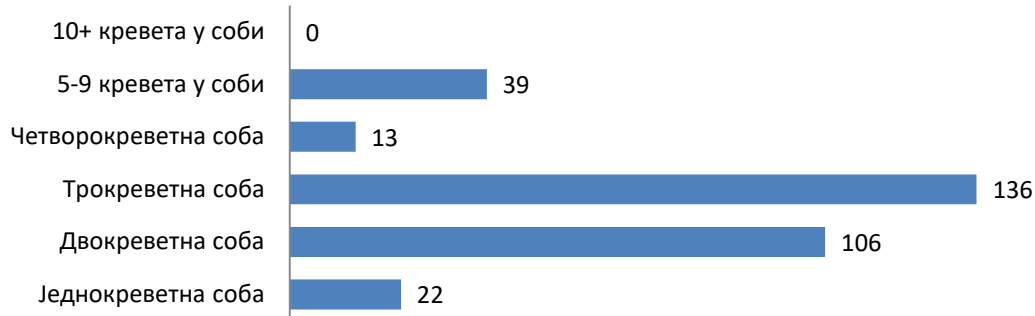
Графикон 2. Број соба према броју кревета у установама за смештај ДМСР, 2018.

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Једанаест установа које смештају ДМБРС и ДМСР је 2018. године располагало са 316 соба, од чега су 76% соба трокреветне и двокреветне. Квалитет смештаја корисника се протеклих година унапређивао повећањем броја двокреветних и једнокреветних соба.

Графикон 3. Број соба према броју кревета у установама за смештај ДМБРС и ДМСР, 2018.

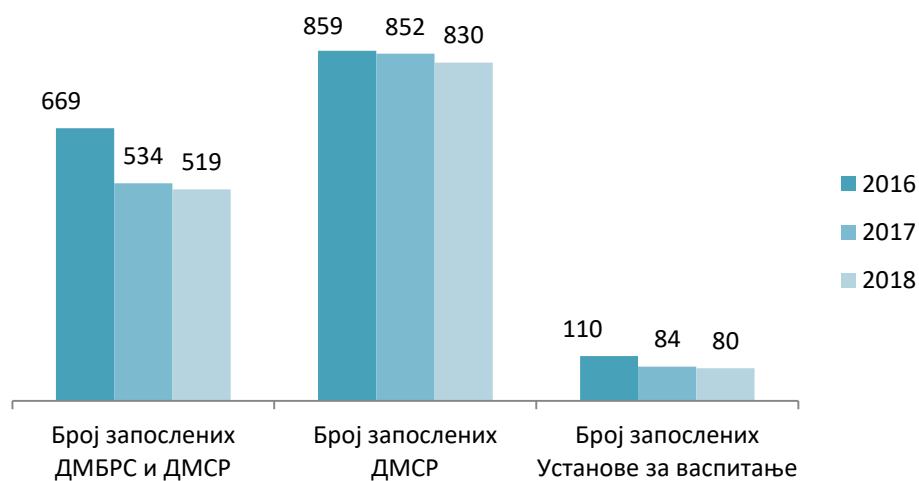
Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Структура соба у Установама за васпитање деце и омладине је најповољнија¹⁰. У 2018. години ова група установа располагала је са 46 соба, доминирале су двокреветне собе (31 соба, 2017. године их је било 28).

1.3 Људски ресурси у установама за децу и младе

Број запослених у установама за смештај деце и младих на дан **31.12.2018.** године износио је укупно **1.429**. Евидентира се смањење од 10,25% у односу на 2016. годину када је забележено укупно **1.638** запослених. На крају 2017. године било је 1.470 запослених (Графикон 4).

Графикон 4. Укупан број запослених у установама за смештај деце и младих, 2016 -2018.

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2016 - 2018.

¹⁰ Ова група установа није обухваћена Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

У **домовима за ДМСР**, број запослених на дан 31.12.2018. године је износио 830. Највећи број, односно 47% радника чине сарадници (неговатељице и медицинске сестре), а затим технички радници заступљени са 28% (Табела 2). Међу стручним радницима убедљиво доминирају дефектолози са уделом од 61%.

У установама за **ДМБРС и ДМСР** број запослених на дан 31.12.2018. године је био 519. Највећи број тј. 29% запослених је из категорије техничких радника, а затим следе сарадници са 25% (Табела 2). У односу на укупан број стручних радника, доминирају педагози и специјални педагози са 29%, следе социјални радници са 20% и психолози са 17%. Међу стручним сарадницима најзаступљенији су васпитачи.

У **установама за васпитање** укупан број запослених је 80. Готово подједнако учешће у укупном боју запослених чине стручни радници, 39% (махом специјални педагози) и технички радници са 35% (Табела 2).

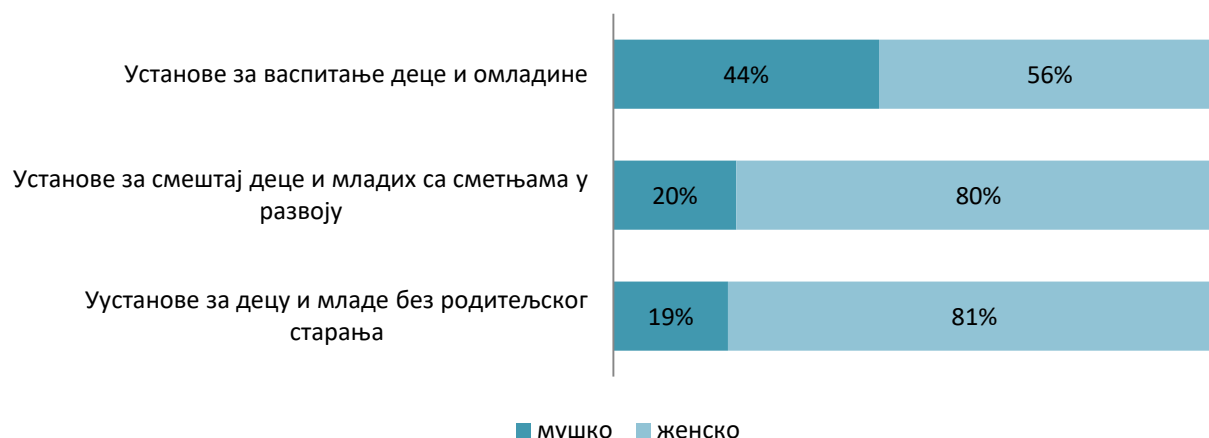
Табела 2: Структура запослених радника у установама за смештај деце и младих, 2018, (у %)

Тип установе	Руководе- ћи	Стручни радници	Стручни сарадници	Сара- дници	Финанс- админ	Технички радници
Установе за ДМБРС	4%	18%	17%	25%	7%	29%
Установе за ДМСР	1%	14%	5%	47%	5%	28%
Установе за васпитање деце и омладине	4%	39%	10%	1%	11%	35%

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Запослени у установама за смештај деце и младих су доминантно женског **пола**: од укупно 1.429 запослених 31.12.2018. године, 79% чине жене што је у складу са трендовима у социјалној заштити. Полна структура се није значајно мењала у претходних пет година.

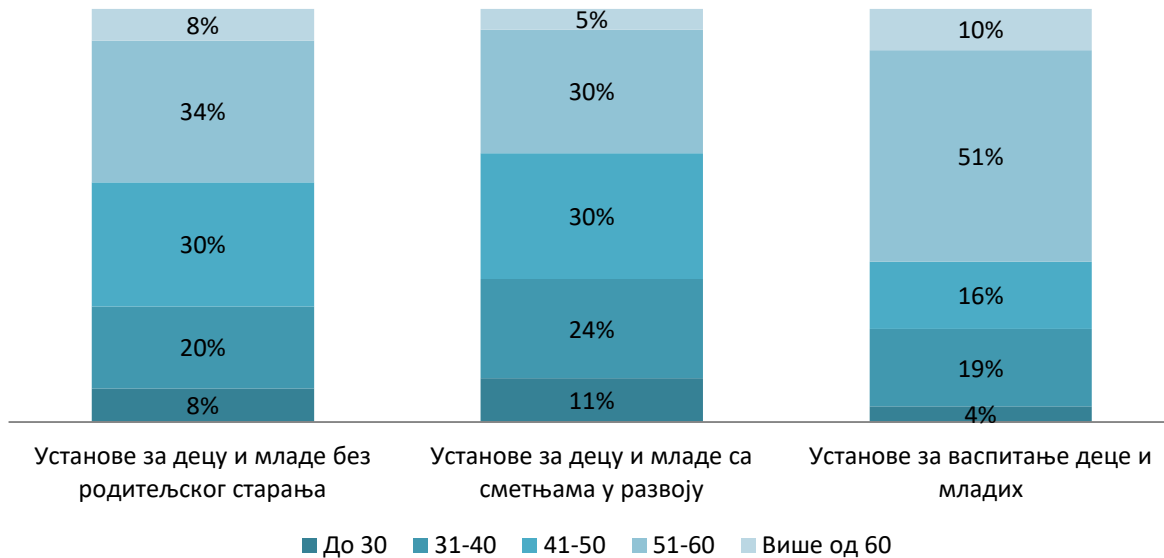
Графикон 5. Полна структура запослених по групама установа за смештај деце и младих, 2018, (у %)

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

У старосној структури запослених у установама за смештај деце и младих са 69% доминирају радници старији од 40 година. Старосна структура се није значајно мењала у претходних пет година.

Графикон 6. Старосна структура запослених по групама установа за смештај деце и младих, 2018, (у %)

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Запослени у установама социјалне заштите имају обавезу и могућност сталног **професионалног усавршавања**. У 2018. години запослени из *установа за ДМБРС и ДМСР* су највише похађали обуке. Највећи број обука је из система здравствене заштите, поготово у установама за смештај ДМСР. Похађају се како обуке акредитоване у систему социјалне или здравствене заштите, тако и обуке које то нису.

Табела 3: Број запослених у установама за смештај деце и младих према похађању програма стручног усавршавања, 2018.

Врста програма обуке или стручног усавршавања	Број запослених у установама за ДМСР	Број запослених у установама за ДМБРС	Број запослених у установама за васпитање	укупно
Програми обуке који су акредитовани у систему социјалне заштите	41	111	14	166
Програми обуке из области соц заштите који нису акредитовани	33	119	32	184
Програми обуке који су акредитовани у систему здравствене заштите	131	125	1	257
Програми обуке из области здравствене заштите који нису акредитовани	110	10	0	120
Семинари, саветовања, конференције и друго	152	132	26	310
Неки други програми или усавршавања (академско усавршавање – специјализација, мастер и сл.)	2	26	0	28
Укупно запослених	830	519	80	1429
Укупно запослених руководилица, стручних радника, стручних сарадника и сарадника	559	334	43	936

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2. Карактеристике корисника установа за смештај деце и младих

Уредба о мрежи установа у односу на корисничке групе разликује три групе установа за смештај деце и младих:

1. установе за децу и младе без родитељског старања и децу и младе са сметњама у развоју
2. установе за децу и младе са сметњама у развоју и
3. установе за децу и младе који су у сукобу са родитељима, старатељима и заједницом (са изреченим васпитним мерама) и стране држављане односно лица без држављанства и/или без пратње (малолетни странци)¹¹

Током процеса трансформације установа и изазова са којима се овај сложен процес суочава, припадност корисника установе прописаној циљној групи није доследно поштовани критеријум смештаја, односно боравка у установи. Корисници ове три групе установа су актуелно прилично хетерогена група деце, младих и одраслих. Основна одступања од прописаних корисничких група евидентирају се у установама за децу и младе са сметњама у развоју које смештају велики број одраслих корисника и у установама за васпитање деце и омладине које смештају децу и младе без изречене васпитне мере.

Овај део извештаја пратиће прописану поделу на три групе установа, али и специфичности актуелно присутних корисничких група чије карактеристике се разликују од циљних група прописаних Уредбом о мрежи установа социјалне заштите.

2.1 Број корисника у домском смештају за децу и младе

У установама за смештај деце и младих **укупан број корисника** током 2018. године износио је 2.231, а на дан 31.12.2018. године 1.990. Претходне године било је 2.258 корисника, а 31.12.2017. било је 2.043 корисника. Две трећине укупног броја корисника смештено је у установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју (Табела 4).

Табела 4: Број корисника у установама за децу и младе, 2018.

Тип установе	Укупан број корисника (1.1.2018. - 31.12.2018.)	Број корисника на дан 31.12.2018.
Установе за децу и младе без родитељског старања ¹²	696	559
Установе за децу и младе са сметњама у развоју	1425	1370
Установе за васпитање деце и младих ¹³	110	61
Укупно	2231	1990

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

¹¹ Корисници малолетни странци приказани су у одељку 3. овог извештаја који се тиче посебних услуга које пружа ова група установа.

¹² У укупном броју корисника у установама за ДБРС укључени су и корисници МДЗ, 61 у току и 56 на крају 2018. године.

¹³ У броју корисника установа за васпитање деце и младих нису приказани малолетни странци.

У раздобљу од 2014. до 2018. године (31.12.) присутан је тренд незнатног пада **броја корисника** у установама за децу и младе, у све три групе установа. Смањење броја корисника у том периоду износи 5,22%.

Графикон 7. Број корисника у установама за децу и младе, 2014 - 2018.

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2014 - 2018.

2.2 Корисници домског смештаја у установама за децу и младе примљени током године¹⁴

Протеклих пет година **удео корисника смештених у установу у току године** у односу на укупан број корисника кретао се од 7,35% у 2014. до 8,61% у 2018. години. У току 2018. године евидентирано је 192 таква корисника, у 2017. години 182 корисника. У последње три године повећава се број корисника који се годишње прима у ове установе, иако се укупан број корисника смањује.

Графикон 8. Број корисника смештених у току године и укупан број корисника домског смештаја за децу и младе, 2014 - 2018. година

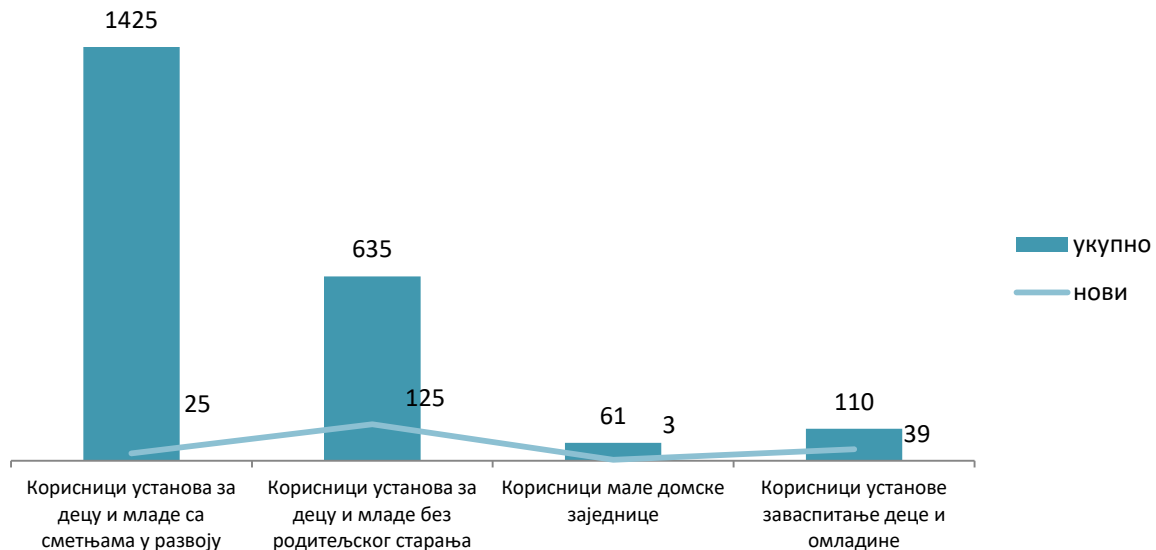

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2014 - 2018.

¹⁴ Основни подаци о броју корисника примљених у установе за смештај деце и младих у току године представљени су у првом поглављу, у контексту података о флукуацији корисника.

Највећи број корисника смештених током године региструје се у домском смештају за децу и младе без родитељског старања, а највећи удео ових корисника у односу на укупан број корисника евидентира се у установама за васпитање. (Графикон 9.)

Графикон 9. Број корисника примљених у току 2018. и укупан број корисника, према различитим врстама домског смештаја у 2018. години.

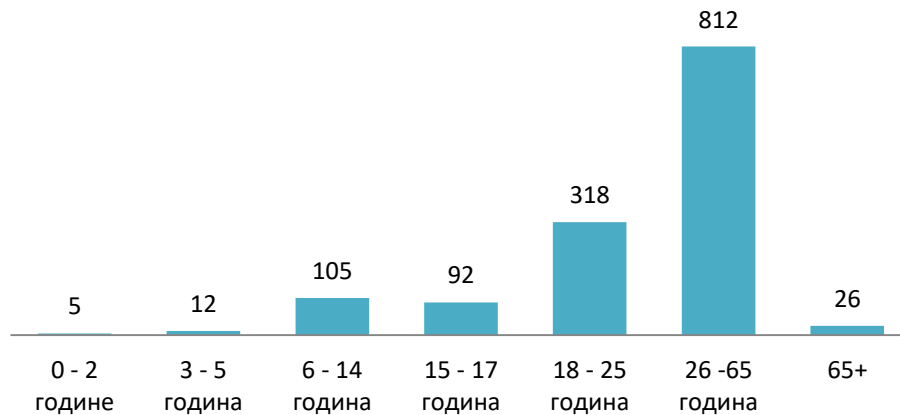
Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2.3 СТАРОСНА И ПОЛНА СТРУКТУРА КОРИСНИКА У ДОМСКОМ СМЕШТАЈУ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

Неповољна **старосна структура** корисника у установама за децу и младе један је од највећих изазова са којима се ова група установа сусреће. Наиме, на дан 31.12.2018. године 42% корисника су корисници старији од 26 година, који према прописима не припадају групи корисника ових установа. Удео деце је 35%, а удео младих 23%. Старосна структура корисника у три групе установа се значајно разликује.

Установе за ДМСР имају 61% одраслих у укупном броју корисника. Од шест установа које су Уредбом дефинисане као установе за децу и младе са сметњама у развоју, само „Колевка“ из Суботице нема одрасле кориснике у 2018, и једина је која на крају 2018. године има кориснике млађе од 5 година (Графикон 10). У преосталих пет установа удео одраслих се креће од 41% до 90%.

Графикон 10. Број корисника према старосној структури у установама за децу и младе са сметњама у развоју, 2018.

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и млади са сметњама у развоју, 2018.

У 11 **установа за ДМБРС и ДМСР** старосна структура корисника је углавном у складу са стандардима. Најзаступљенија је група деце основношколског узраста (ова група обухвата и највећи распон година), затим средњешколска деца, па млади. Ове три узрасне групе налазе се у свих 11 установа. Деца до три године се према Закону о социјалној заштити смештају у установе само у изузетним случајевима, и тада је за смештај потребна сагласност надлежног министарства. У овој групи установа је 2018. године боравило 40, а на крају године 22 детета узраста до 3 године и сви су смештени у Центар за заштиту одојчади, деце и омладине. Деца узраста 3-5 година налазе се у ЦЗОДО Звечанска и Дечјем селу у Сремској Каменици (Графикон 11).

Графикон 11. Број корисника према старосној структури у установама за децу и младе без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју, 2018.

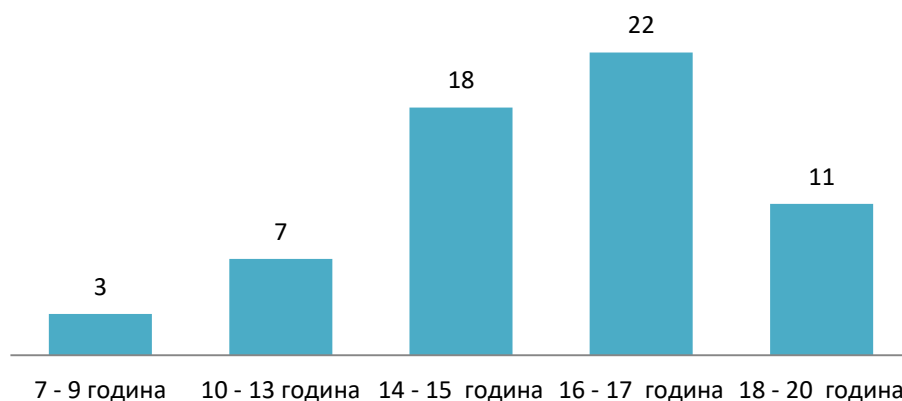
Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај ДМБРС и ДМСР, 2018.

У пет малих домских заједница које се налазе у овој групи установа, од 56 корисника на крају 2018. године 57% корисника припада узрасту младих, један одраслим и нема корисника млађих од 7 година.

Подаци о старосној структури корисника смештених у установе за ДМБРС и ДМСР у току 2018. године указују да је међу њима било 21 дете млађе од три године као и да је четири корисника старије од 26 година.

У **установама за васпитање деце и омладине**, од 61 корисника на крају 2018. године 36,1% корисника је узраста 16-17 година, следи их 29,5% корисника узраста 14-15 година. Треба имати у виду да нису сви корисници смештени у ову групу установа са изреченом васпитном мером. Од 26 корисника са изреченом васпитном мером, 2 корисника су млађи малолетници (14-15 година), 14 су старији малолетници (16-17 година) и 10 су млађа пунолетна лица (18-20 година).

Графикон 12. Број корисника према старосној структури у установама за васпитање деце и омладине, 2018.

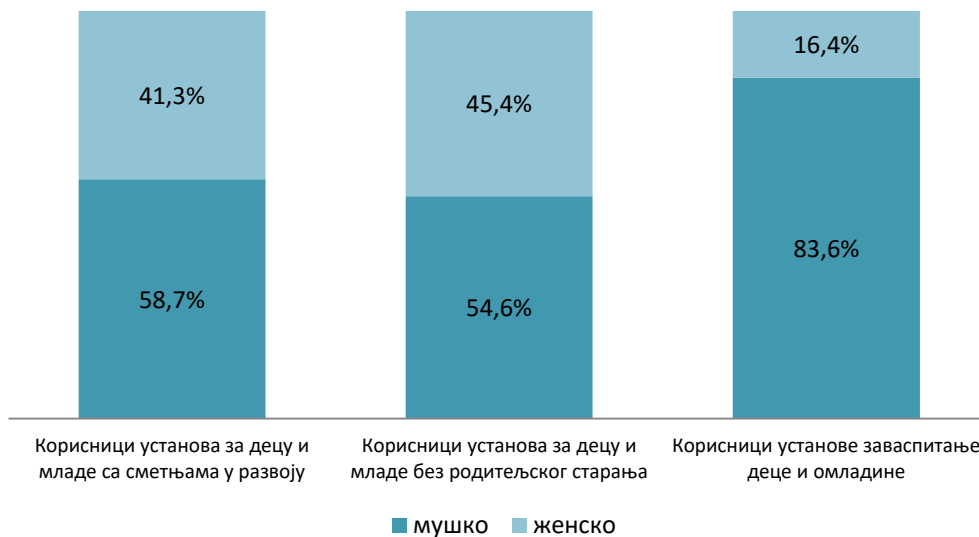

Извор: Годишњи извештаји установа за васпитање деце и омладине, 2018.

У **полној структури** корисника у установама за смештај деце и младих 31.12.2018. године доминирају мушкарци са 58%. Полна структура корисника се разликује унутар три групе установа: у заводима за васпитање доминирају корисници мушког пола са 84%, док их у домовима за децу без родитељског старања има 55%, нешто више него у општој популацији¹⁵. У установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју има 59% корисника мушког пола (ови подаци прате преваленцу мушког пола у популацији особа са инвалидитетом/сметњама у развоју.)

¹⁵ У малим домским заједницама 71% корисника је мушког пола.

Графикон 13. Полна структура корисника три групе установа за децу и младе, 2018.

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2.4 РАЗЛОГ СМЕШТАЈА У УСТАНОВУ

У 2018. години, разлог смештаја за 45% деце и младих која се налазе у **установама за ДМБРС и ДМСР**, је неадекватно родитељско старање, а код 17% деце и младих родитељи нису у могућности да одговоре на здравствене потребе детета. У МДЗ једна трећина деце и младих је смештена због неадекватног родитељског старања, једна трећина због немогућности родитеља да одговоре на здравствене потребе детета. Податак је очекиван имајући у виду да су сви корисници МДЗ са сметњама у развоју.

Разлог смештаја за 70% деце у **установама за ДМСР** је немогућност родитеља да одговоре на здравствене потребе детета (Табела 5).

Табела 5: Број деце и младих у установама за смештај деце и младих, према типу установе и разлогу смештаја, 2018, (у %)

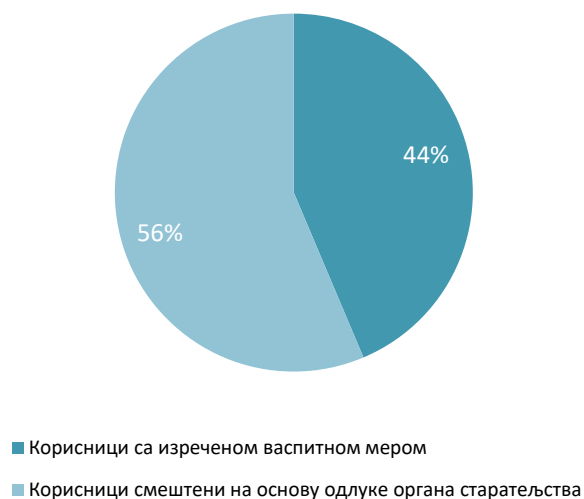
Разлози смештаја	ДМСР	ДМБРС	МДЗ
Родитељи умрли	0%	3%	7%
Родитељи непознати	0%	0%	0%
Родитељи спречени да врше родитељско право	9%	4%	2%
Родитељи делимично лишени родитељског права	2%	8%	8%
Родитељи потпуно лишени родитељског права	1%	2%	7%
Родитељи лишени/нису стекли пословну способност	0%	9%	3%
Неадекватно родитељско старање (занемаривање, злостављање, злоупотреба)	15%	45%	31%
Насиље над дететом	1%	6%	*
Родитељи нису у могућности да одговоре на здравствене потребе детета	70%	17%	33%
Остали разлози	2%	6%	10%
Укупно	100%	100%	100%

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Што се тиче **одраслих корисника у установама за децу и младе са сметњама у развоју**, разлог смештаја код 63% корисника је тај што породица није спремна да води рачуна о њима, 18% нема ближих сродника, док 10% није имало адекватно породично старање.

У **установе за васпитање деце и омладине** деца и млади су упућени по одлуци суда или од стране органа старатељства (Графикон 14). Чак 56% корисника смештено је по одлуци органа старатељства и нема изречену васпитну меру, иако Закон о социјалној заштити у чл. 15. дефинише да су циљна група ових установа деца и млади којима је изречена васпитна мера.

Графикон 14: Корисници у установама за васпитање деце и омладине, према разлогу смештаја, 2018, (у %)

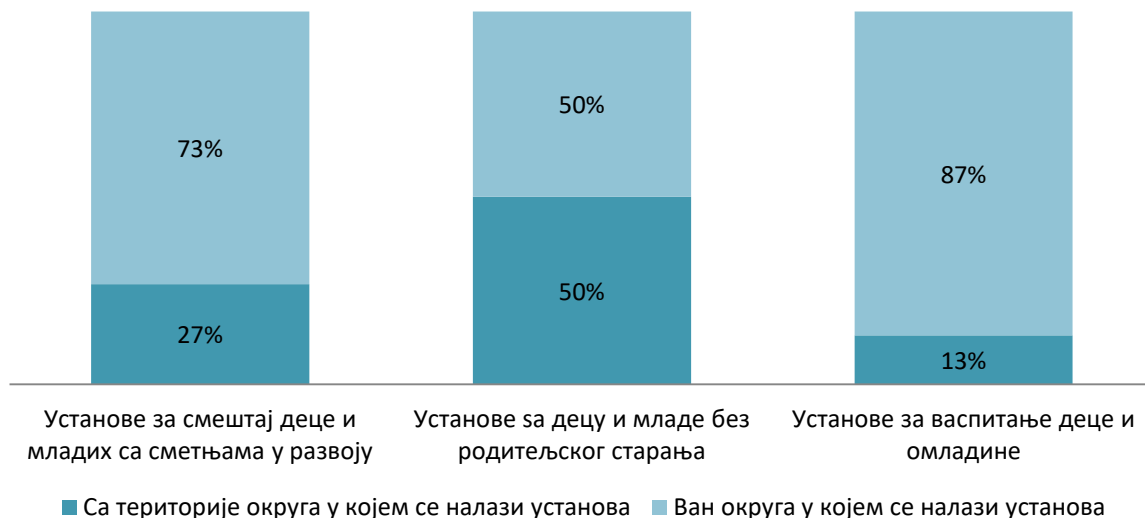

Извор: Годишњи извештаји установа за васпитање деце и омладине, 2018.

2.5 МЕСТО ПРЕБИВАЛИШТА КОРИСНИКА ПРЕ СМЕШТАЈА У УСТАНОВУ

У 2018. години у **установама за ДМБРС и ДМСР** једнак је број корисника који су пре смештаја у установу имали пријаву пребивалишта на територији округа у којем се налази установа и ван територије округа у којем се налази установа. У **установама за децу и младе са сметњама у развоју** 27% корисника долази из округа у ком је установа. У **установама за васпитање деце и младих** удео деце и младих из округа износи 13%.

Графикон 15. Дистрибуција корисника према месту пребивалишта пре смештаја, 2018, (у %)

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2.6 СРЕДИНА БОРАВКА КОРИСНИКА ПРЕ СМЕШТАЈА У УСТАНОВУ

Према подацима од 31.12.2018. године, 44,5% деце и младих у **установама за ДМСР** пре смештаја у установу живело је у биолошким породицама. Из неког другог вида смештаја или друге установе истог типа у установу у којој сада борави примљено је 39% деце, а 15% корисника дошло је на домски смештај директно из здравствене установе.

У установе за ДМБРС и ДМСР 23,6% деце и младих долази из својих породица, половина деце и младих из другог облика смештаја¹⁶ или друге установе истог типа. У **МДЗ** смештана су у процесу трансформације деца са озбиљним сметњама у развоју која су боравила у другим установама у систему.

Подаци о уделу деце и младих који су у установу дошли из неког другог или истог вида смештаја показују да нема значајних промена у вредности овог показатеља у протеклих пет година.

Средина боравка пре смештаја у **установу за васпитање** за 52% деце је установа за смештај или хранитељска породица, а за 42% биолошка породица. Нема значајне разлике између корисника са и без васпитне мере.

¹⁶ Сваки пети корисник у ову групу домова дошао је из породичног смештаја, а сваки шести из прихватилишта.

Графикон 16. Средина боравка деце и младих пре смештаја у установу, 2018. (%)

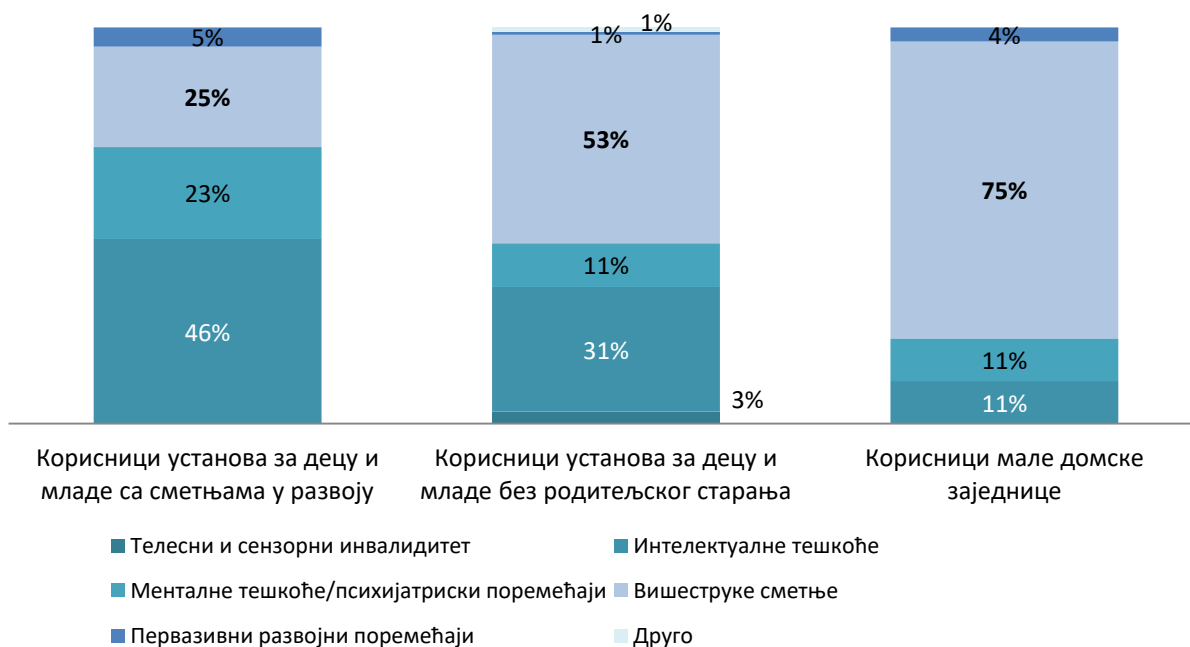
Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2.7 КОРИСНИЦИ ПРЕМА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ИНВАЛИДИТЕТУ

У **установама за смештај ДМСР**, сва **деца и млади** имају неку врсту инвалидитета или сметње у развоју. Готово половина, 46% међу њима има интелектуалне тешкоће, а четвртина их има вишеструке сметње.

Од укупног броја корисника **установа за ДМБРС и ДМСР 31.12.2018. године**, 53% има неку врсту сметње и/или инвалидитета. Једино установа у Ужицу нема кориснике са сметњама у развоју. Међу децом са сметњама у развоју највише њих, 53% има вишеструке сметње, 31% интелектуалне сметње, а 11% менталне тешкоће. Током претходних пет година је приметан пад удела деце и младих са сметњама у развоју и/или инвалидитетом у овој групи установа. На крају 2014. године било је 60% деце и младих са сметњама у развоју у овим установама. Као издвојене јединице унутар ове групе домова налазе се мале домске заједнице и сви корисници *малих домских заједница* имају сметње у развоју, а чак 75% њих вишеструке сметње (Графикон 17).

Графикон 17. Деца и млади са сметњама у развоју према врсти сметње у развоју и/или инвалидитета (у %)

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

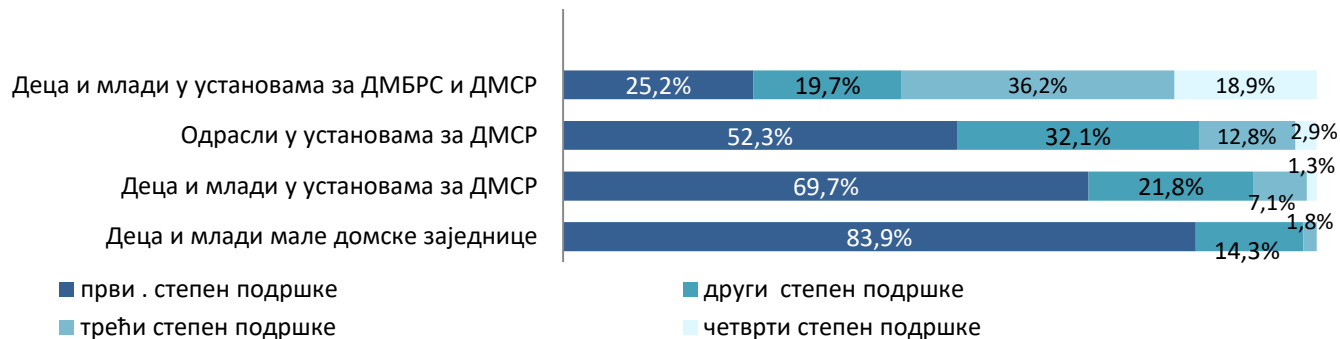
У **установама за васпитање деце и омладине** 51% укупног броја корисника има дијагностикован психијатријски поремећај, при чему је веће присуство ових корисника међу онима који немају васпитну меру (62% укупног броја корисника). Четвртина корисника су зависници од психоактивних супстанци (заступљенији код оних који имају васпитну меру).

2.8 КОРИСНИЦИ ПРЕМА ПРОЦЕЊЕНИМ СТЕПЕНИМА ПОДРШКЕ

У складу са прописима о ближим условима и стандардима за пружање услуга, установе су дужне да процене степен подршке који је потребно пружити корисницима зависно од способности корисника да се самостално брине о себи и укључи у активности свакодневног живота у заједници. Установе су процениле потребан степен подршке за све кориснике на домском смештају у 2018. години¹⁷. Очекивано, највиши степен подршке (први степен) потребан је корисницима мале домске заједнице, потом корисницима установа за ДМСП. За преко половине корисника у установама за домски смештај ДМБРС и ДМСП процењено је да им је потребан трећи или четврти степен подршке (Графикон 18).

¹⁷ Осим установа за васпитање које нису у обавези да одреде потребан степен подршке.

Графикон 18. Корисници услуге домског смештаја према потребном степену подршке, 2018, (у %)

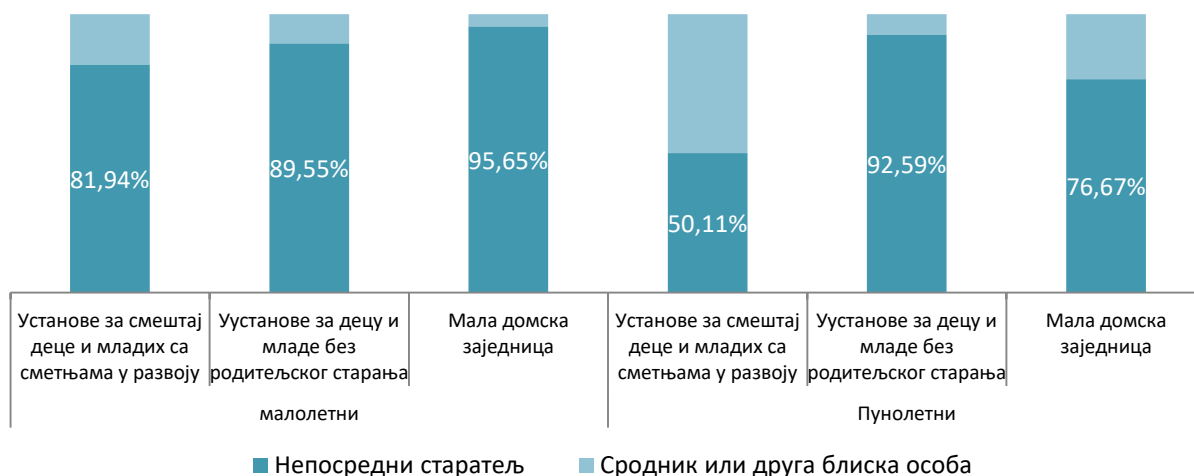

2.9 СТАРАТЕЉСКА ЗАШТИТА КОРИСНИКА НА СМЕШТАЈУ У УСТАНОВАМА ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

На крају 2018. године, у **установама за ДМСР** под старатељском заштитом било је 72,4% малолетних и 77,9% пунолетних корисника. У **установама за ДМБРС и ДМСР** (укључујући мале домске заједнице) 99,8% малолетних и 27% пунолетних корисника је под старатељском заштитом. Пунолетни корисници у МДЗ су у 90,9% случајева под старатељством.

Код корисника под старатељством, као вршилац дужности старатеља доминира орган старатељства (непосредни старатељ). Једино код пунолетних корисника у установама за смештај ДМСР готово половина старатеља јесу сродници. (Графикон 19)

Графикон 19. Корисници под старатељском заштитом према старости и врсти старатељске заштите, 2018. (%)

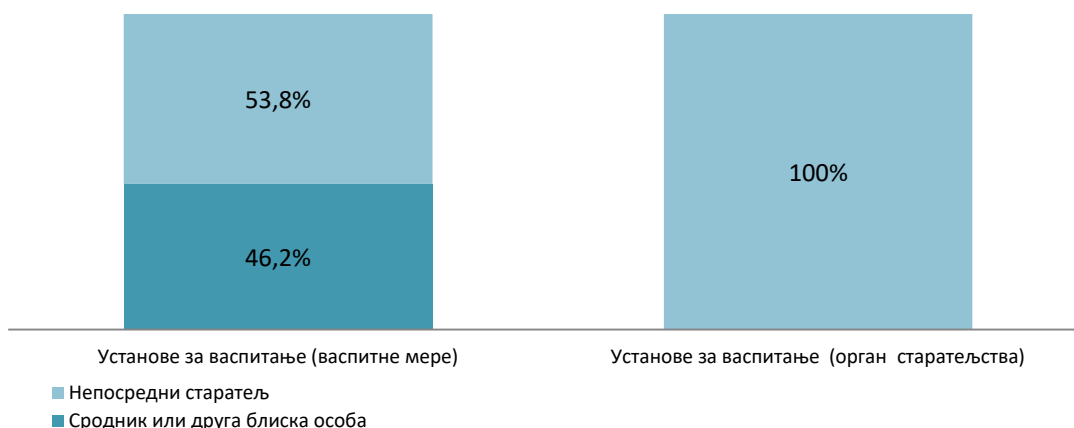

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

У **установама за васпитање** је под старатељском заштитом 31.12. 2018. године било 77% укупног броја корисника, 50% корисника који имају изречену васпитну меру и 97% оних без васпитне мере.

Код корисника са васпитном мером који су под старатељском заштитом за 53,8% заштиту обезбеђује непосредни старатељ, а код корисника које је упутио орган старатељства (и немају васпитну меру) то је увек непосредни старатељ (Графикон 20).

Графикон 20. Корисници под старатељском заштитом у установама за васпитање, према врсти старатељске заштите, (%)

Извор: Годишњи извештаји установа за васпитање деце и омладине, 2018.

2.10 ОБРАЗОВНА СТРУКТУРА ДЕЦЕ И МЛАДИХ У УСТАНОВАМА

У **установама за ДМБРС и ДМСР** (подаци 31.12) свега 2% деце основношколског узраста није укључено у образовање. Више деце похађа специјалну него редовну основну школу¹⁸. Деца средњешколског узраста су чешће у редовним него у специјалним средњим школама (Табела 6а). Млади су укључени у различите облике образовања и мали проценат њих је напустило школу или су остали професионално неспособљени, а 40% младих корисника студира (Табела 6б). То је значајан пораст у односу на 2014. годину када је студирало 27% младих.

У **малим домским заједницама** сва деца и млади се налазе у образовном систему, пре свега у специјалном образовању.

У **установама за децу и младе са сметњама у развоју** 38% деце основношколског узраста уопште не похађа основну школу¹⁹, док 29% деце иде у специјалну школу. Готово

¹⁸ Половина, односно 52,3% све деце у овим установама има сметње у развоју

¹⁹ Највећи број деце искључене из образовног система налази се у Дому Колевка тако да је током 2017. године започета координисана акција МРЗБСП и МПНТР у циљу укључења све деце у образовни систем у складу са Законом о основама образовања

половина, односно 45% младих који бораве у овој групи установа су напустили образовање или нису похађали школу, а 17% их иде у специјалну школу.

У **установама за васпитање деце и младих** сва деца и млади су укључени у образовни систем или су завршили школовање.

Табела 6а: Образовни статус деце према групи установе, 2018. (%)

Образовни статус	Деца корисници установа за ДМСР	Деца корисници установе за ДМБРС	Деца корисници мале домске заједнице	Деца корисници установа за васпитање
	Деца	Деца	Деца	Деца
Не похађа основну школу, а основношк. је узраста	38%	2%		
Похађа предшколску установу		5%	4%	
Не похађа предшк. установу, а предшк. је узраста	12%	10%		
Редовна основна школа	1%	24%		52%
Специјална основна школа	29%	36%	91%	
Редовна средња школа		16%		36%
Специјална средња школа	2%	4%	4%	2%
Школа за основно образовање одраслих		1%		6%
Напустили школовање - неспособљени	15%	2%		
Завршили школовање	3%	1%		2%
Не похађа средњу школу а средњошколског је узраста				2%

Табела 6б: Образовни статус младих према групи установе, 2018. (%)

Образовни статус	Млади корисници установе за ДМСР	Млади корисници установе за ДМБРС	Млади корисници МДЗ	Млади корисници установе за васпитање
	Млади	Млади	Млади	Млади
Специјална основна школа	7%	7%	94%	
Редовна средња школа		17%		82%
Специјална средња школа	10%	11%	6%	
Школа за основно образовање одраслих	11%	1%		9%
Студенти - виша и висока школа		40%		
Напустили школовање - неспособљени	45%	7%		
Завршили школовање	28%	16%		9%

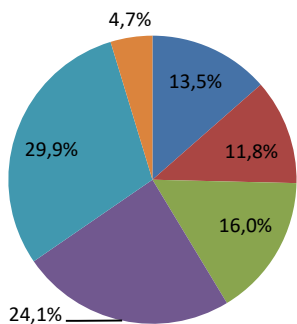
Извор: Годишњи извештај установа за домски смештај деце и младих, 2018.

2.11 Одржавање контаката деце и младих са примарном породицом и сродницима

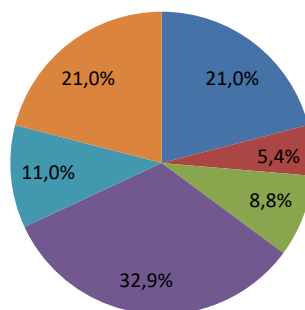
Деца и млади у установама углавном немају контакте са сродницима или су контакти веома ретки и без предвидиве динамике. У најнеповољнијем положају је 89% деце и младих из *малих домских заједница* који се никада (63%) или ретко (27%) виђају са сродницима, потом 82% деце и младих без васпитне мере смештених у установе за васпитање. Нешто више од половине деце и младих у установама за ДМСР, 54% и скоро половина (44%) деце и младих у установама за ДМБРС и ДМСР не виђа сроднике уопште, или врло ретко. Најчешће контакте имају деца и млади у установама за васпитање који су смештени на основу изречене васпитне мере, нешто више од трећине или 35% (Графикон 21, подаци на дан 31.12.2018.).

Графикон 21. Начини одржавања контаката деце и младих са сродницима, 2018, (у %)

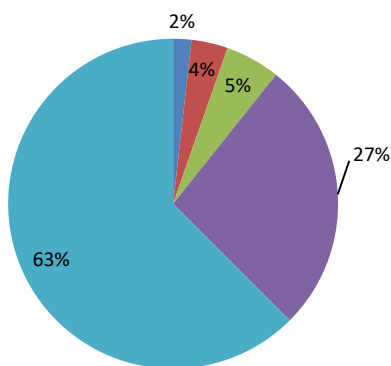
Корисници установе за смештај деце и младих са сметњама у развоју

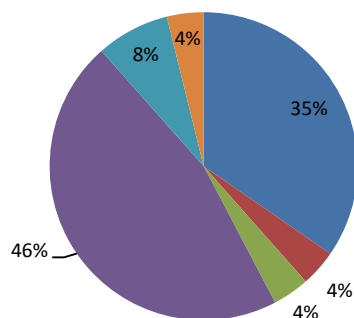
Корисници установе за децу и младе без родитељског старања

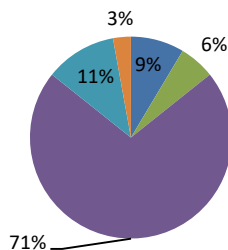
Корисници мале домске заједнице

Корисници са васпитном мером (Заводи)

Корисници смештени на основу одлуке органа старатељства (Заводи)

- Редовно (најмање једном месечно) се виђа са сродницима у дому и проводи викенде и празнике у породици
- Редовно се виђа са сродницима у дому (најмање једном месечно)
- Повремено (мање од једном месечно) се виђа са сродницима у дому
- Ретко се виђа са сродницима, без предвидљиве динамике
- Без контаката
- Нема сродника

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Што се тиче **одраслих и старијих корисника** смештених у установе за децу и младе са сметњама у развоју, 63,5% корисника нема контакте са сродницима или су контакти ретки и без предвидљиве динамике.

2.12 КОРИСНИЦИ ПРЕМА ДУЖИНИ БОРАВКА У УСТАНОВИ

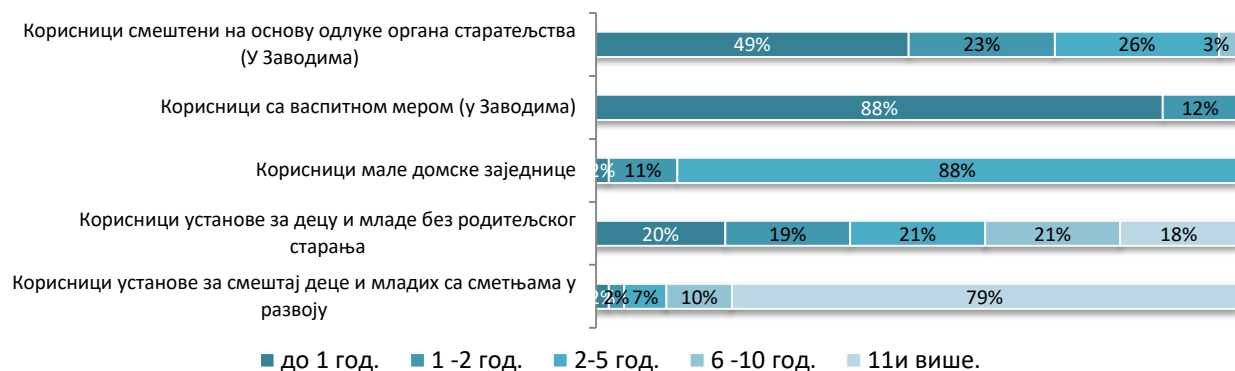
У **установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју** 79% свих корисника²⁰ борави у установи преко десет година (на дан 31.12.), од чега 45% дуже и од двадесет година.

Евидентирана дужина боравка деце и младих у **установама за ДМБРС и ДМСР** такође сведочи о дуготрајном боравку у установи (Графикон 22). Деца и млади у **малим домским заједницама** су у 88% случајева у истом смештају између две и пет година, односно од преласка у овај облик смештаја из домова у којима су раније били.

У **установама за васпитање деце и младих** корисници који су у установи на основу изречене васпитне мере не остају дуже од две године (што је у складу са Законом). С друге стране, деца и млади смештени у ове установе на основу одлуке органа старатељства (а без изречене мере) бораве у овом типу установа дуже од 2 године.

²⁰ Подаци нису сегрегирани по узрасту тако да укључују децу, младе и одрасле у овим установама

Графикон 22. Дужина боравка корисника у установама за децу и младе, 2018. (%)

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Доступни су подаци о дужини боравка **деце до три године**. На крају 2018. године 45% деце до три године борави у установи преко 7 месеци, а 15% деце и дуже од две године.

2.13 БРОЈ ПРЕКИДА СМЕШТАЈА У УСТАНОВАМА

Установе кроз годишње извештавање информису о броју прекида смештаја корисника у њиховој установи. У последњих пет година, удео корисника којима се прекида домски смештај је стабилан и креће се око 10% у укупном броју корисника. У току 2018. године прекид смештаја је имало 122 **детета** што је 15,02% укупног броја деце корисника домског смештаја. Прекид смештаја имало је 15,41%, односно 84 **млада корисника** у свих 20 установа. Прекид смештаја регистрован је и за 4,1% **одраслих** корисника (35 корисника), који су се налазили на смештају у *установама за децу и младе са сметњама у развоју* током 2018.

Установе за ДМСР и установе за ДМБРС и ДМСР (укуључујући децу из МДЗ) информису о **разлозима** прекида смештаја. Табела 7 приказује разлоге прекида смештаја деце, а табела 8 младих из ових установа.

За свега 3,60% **деце** из **установа за ДМСР** је прекинут смештај, односно за свега 8 деце: 5 је умрло, два су премештена у другу установу а само једно дете се вратило у своју породицу.

У **установама за ДМБРС и ДМСР (укуључујући децу из МДЗ)** регистрован је прекид смештаја за 78 **деце**, односно 15,48% укупног броја деце на смештају током 2018. године. За нешто више од трећине (38%) прекид је и излазак из услуге смештаја: 17 се вратило у биолошку породицу, 10 је усвојено, 3 се осамосталило. Скоро половина, 45% корисника, код којих је прекинут смештај у конкретной установи је остала у систему, преместивши се у другу установу или у мање рестриктивну услугу смештаја, породични смештај. Од петоро корисника који су преминули, четворо је деце млађе од три године.

Табела 7. Деца према разлогу прекида смештаја у установама за децу и младе у 2018. години

Разлог престанка смештаја	Установе за децу и младе без родитељског старања (са МДЗ)	Установе за смештај деце и младих са сметњама у развоју
Створени услови за повратак у биолошку/сродничку породицу	17	1
Створени услови за усвојење	10	
Престанак потребе за смештајем услед осамостаљивања	3	
Премештени у хранитељску породицу	15	
Премештени у другу установу за смештај	20	2
Самовољно напустили установу	4	
Умрли	5	5
Напустили установу из неког другог разлога	4	
Укупно	78	8
<i>Удео малолетних корисника код којих је прекинут смештај у укупном броју малолетних корисника у 2018.</i>	15,48%	3,60

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

У установама за ДМСП регистровано је 12 прекида смештаја **младих**, 3,64%. Седморо је умрло, четири пребачено у другу установу, један се осамосталио.

Прекид домског смештаја имало је 59 младих из установа за ДМБРС и ДМСП, 59% њих се осамосталило или вратило у своју породицу.

Табела 8. Млади корисници према разлогу прекида смештаја у 2018. години

Разлог престанка смештаја	Установе за ДМБРС и ДМСП (са МДЗ)	Установе за смештај ДМСП
Створени услови за повратак у биолошку/сродничку породицу	3	
Престанак потребе за смештајем услед осамостаљивања	32	1
Премештени у другу породицу/породични смештај	1	
Премештени у другу установу	14	4
Самовољно напустили установу	4	
Умрли	1	7
Напустили установу из неког другог разлога	4	
Укупно	59	12
<i>Удео младих корисника код којих је прекинут смештај у укупном броју младих корисника у 2018.</i>	30,7%	3,6%

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

Установе за васпитање деце и омладине у својим извештајима евидентирају прекиде смештаја за кориснике који немају васпитну меру и информишу у коју средину су корисници отишли након престанка смештаја. Што се тиче корисника са изреченом васпитном мером, прекиди су изражени кроз информацију где су отишли након престанка реализације васпитне мере.

У 2018. години прекид смештаја имало је 44,3% (27 деце) укупног броја деце која су смештена по одлуци органа старатељства и немају васпитну меру, 13 деце се вратило у

биолошку породицу, остали су премештени или у другу установу или хранитељску породицу.

Што се тиче **деце** која су имала изречену васпитну меру, она је истекла за 9, односно 36% деце која су била у установи 2018. године; петоро од 9 деце је потом смештено у васпитно поправни дом. Током 2018. године је за више од половине (56,5%) **младих** у заводима престала изречена васпитна мера. Њихова ситуација је повољнија него у другим групама, 46% њих се осамостало, исто толико вратило у своју породицу, 1 корисник је пребачен у други смештај.

Табела 9. Број корисника установа за васпитање деце и омладине којима је престао смештај, односно престала реализација васпитне мере према средини у коју су отишли, 2018.

Средина у коју су отишли	Малолетни корисници смештени на основу одлуке органа старељства	Малолетни корисници са васпитном мером	Пунолетни корисници са васпитном мером
Вратили се у биолошку/сродничку породицу	13	2	6
Започели самосталан живот	0	1	6
Смештени у хранитељску породицу	5	0	0
Смештени у дом за децу и младе	3	0	1
Смештени у васпитну установу	5	5	0
Друго	1	1	0
Укупно прекида	27	9	13
Укупно корисника	61	25	23
Удео	44,3%	36,0%	56,5%

Извор: Годишњи извештаји установа за васпитање, 2018.

3 Поступци заштите права корисника и евиденција стручног рада

Када је реч о **процедурама** које су у функцији заштите права корисника у установама, од 20 установа за децу и младе, само једна нема формиран **интерни тим за поступање у случају насиља над корисницима**. Од укупно једанаест *установа за децу без родитељског старања* о случајевима насиља известило је пет: Дом за децу и омладину „Јефимија“ (Крушевац), Дом за децу и омладину „СОС Дечије село др Милорад Павловић“ (Сремска Каменица), Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“ (Бела Црква), Дом за децу и омладину „Душко Радовић“ и ЦЗОДО „Звечанска“. Евидентирано је 26 деце и једна млада особа као жртва, а као насилници у свим случајевима су евидентирани други корисници. Број пријава је мањи но претходне две године. У *установама за децу и младе са сметњама у развоју* је у 2018. години евидентирано 15 случајева насиља над корисницима, све у дому „Сремчица“, четири жртве су деца. У *установама за васпитање деце и омладине*, у 2018. години евидентирано је укупно осам пријава насиља над децом и младима, а као насилник је евидентиран други корисник.

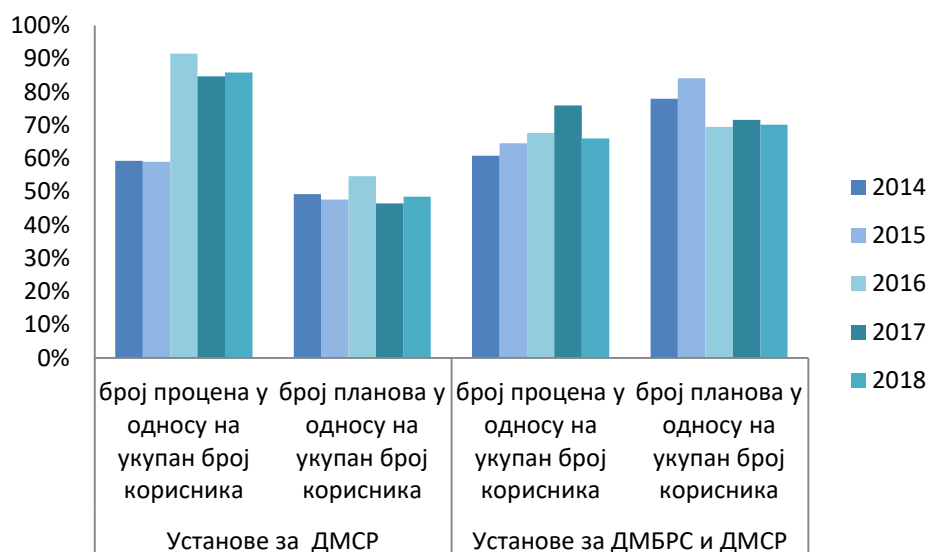
Све установе имају **процедуре за разматрање жалби и притужби**, пет установа је евидентирало да је у 2018. години било 44 усмене и једна писана жалба . У 2016²¹. години, није било евидентираних жалби.

Рестриктивни поступци и мере су примењиване у 7 установа, у односу на 166 корисника.

Од 20 установа, њих 12 је обавило **евалуацију пружања услуге** примењујући методу мерења задовољства корисника услугом (2016. године то је учинило 8 установа).

Кроз годишње извештаје прикупљају се подаци о **броју процена и планова услуга** у установама. Приметан је значајан пораст броја процена у установама за смештај деце и младих у протекле три године. У установама за ДМБРС и ДМСР број процена и планова се протеклих пет година креће око 2/3 у односу на укупан број корисника.

Графикон 23. Број процена и планова у односу на укупан број корисника у установама, 2014-2018. (у %)

Извор: Годишњи извештаји установа, 2014- 2018.

²¹ година када Правилник о ближим условима за пружање услуга постаје обавезујући

4 Додатне делатности установа/услуге у локалној заједници у 2018. години

Поред услуга домског смештаја, установе за децу и младе пружале су и следеће услуге смештаја: мале домске заједнице, матерински дом, центар за смештај малолетних странаца и интернатски смештај. Од услуга у заједници које подлежу лиценцирању пет од 20 установа пружало је услугу прихватиштва, четири дневног борава (један лиценциран) и две установе услугу становања уз подршку. У табели 10. су детаљнији подаци о пружаоцима и броју корисника услуга.

Табела 10. Врста услуга и број корисника услуга ван домског смештаја у установама за смештај деце и младих, 31.12.2018.

Установа	Мале домске заједнице	Матерински дом	Интернатски смештај	Центар за смештај малолетних странаца	Прихватилиште	Дневни боравак	Становање уз подршку
Дом "Душко Радовић"	12				9		
Установа "Вера Радивојевић"					2	11	
Установа "Споменак"					4		2
ЦЗОО Звечанска	11	83			66		4
Установа "Јефимија"			58				
Установа "Вера Благојевић"	12						
Установа "Станко Пауновић"	12		46				
Установа "Христина Маркишић"	9						
Установа „Петар Радовановић"			272			20	
Дом „Ветерник"						26	10
Дом „Колевка"		2			13	58	
Завод за васпитање Београд				12			
Завод за васпитање Ниш				19			
Укупно корисника	56	85	376	31	94	115	16
Укупно установа	5	2	3	2	5	4	3

Извор: Годишњи извештаји установа за домски смештај деце и младих, 2018.

У односу на претходне године, установе извештавају о мањем броју других услуга које пружају. Само пре две године (2016) 8 установа је пружало услугу прихватиштва или прихватне станице, 2 установе имале су предах смештај, шест установа дневни боравак, четири становање уз подршку. Ово смањење броја пружалаца и репертоара услуга може се довести у везу са прописима везаним за рокове у процесу лиценцирања услуга.

Што се тиче различитих услуга које не подлежу лиценцирању једино је Центар за заштиту одојчади и деце известио да је током године пружао услуге: породични сарадник, јединица за подршку деци жртвама/сведоцима у судским поступцима, саветовалиште, телефонско саветовалиште, третмански и дневни центар, интернатски смештај за углавном одрасле кориснике са различитим тешкоћама или инвалидитетом, а ради професионалне преквалификације.

Закључак

Систем социјалне заштите у Србији располаже са 20 установа које обезбеђују услугу домског смештаја деци и младима: *11 установа за децу и младе без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју, шест установа за децу и младе са сметњама у развоју и три установе за за васпитање деце и омладине.*

Србија је успела значајно да смањи број деце и младих у установама и може се похвалити једном од најнижих стопа институционалног смештаја деце у Европи. Највеће смањење броја деце у смештају одиграло се у првих 10 година реформских процеса када је број деце у периоду од 2000 - 2010 преполовљен²². Позитивно је да се и у последњих пет година бележи континуиран пад броја деце корисника, наравно, мањег интензитета јер је број деце у установама већ значајно сведен. Смањење броја деце у установама у протеклих пет година износи 15% а смањење укупног броја корисника 5,2%.

Процес уподобљавања постојећег система домског смештаја стандардима за услугу домског смештаја оптерећен је низом тешкоћа, од којих део лежи и у раскораку између самих прописа који дефинишу рад ове групе установа²³.

Највеће тешкоће у процесу трансформације и усклађивању са прописима имају *установе за смештај деце и младих са сметњама у развоју*. Четири од шест установа имају капацитет значајно већи од 50, не успевају да обезбеде ни стандарде везане за број места у собама. Просечна попуњеност капацитета је 90%, флукуација је једва присутна. Корисници у установи бораве дуго, 79% свих корисника је у установи преко десет година, од чега 45% дуже и од двадесет година.

Две од 11 *установа за децу и младе без родитељског старања и за децу и младе са сметњама у развоју* значајно превазилазе прописани капацитет. Када је у питању број места у собама, установе континуирано уподобљавају број места у собама са стандардима. Флукуација у овим установама је већа него у установама за смештај ДМСР: током 2018. године изашло је око 1/5 укупног броја корисника и примљен је скоро исти број корисника.

²² Према подацима МРЗБСП, смањење за 52% (2672 детета 2000 год, 1265 деце 2010.)

²³ Према Закону о социјалној заштити установе за децу и младе не могу имати капацитет већи од 50 места, а Уредба о мрежи установа прописује значајно веће капацитете.

Све три установе за васпитање деце и омладине задовољавају структурне стандарде. Ове установе имају изазове са хетерогеном структуром корисника у којој су више од половине деца и млади који су упућени од стране органа старатељства, а немају васпитну меру. Флуктуација у установама за васпитање деце и омладине је највећа, што јесте у складу са прописима по којима деца и млади којима су изречене васпитне мере бораве у установи најдуже две године.

Доступност услуге смештаја може се посматрати и кроз географску распоређеност установа. Што је мањи број установа одређеног типа, очекивано је да је присутно веће учешће корисника изван округа у ком се установа налази. У 11 установа за смештај ДМБРС и ДМСР половина корисника је из округа установе, у 6 установа за ДМСР нешто више од четвртине, а у три установе за васпитање мање од шестине корисника је из округа установе.

У процесу реформи већ сведени број деце у установама и даље се смањује. Установе 31.12.2018. бележе укупно 690 деце, најнижи број од започетих реформских процеса. Такође, повећана је укљученост деце и младих у обавезни образовни систем, изузевши једну установу.

У установама за децу и младе са сметњама у развоју 61% корисника чине одрасли, чиме ове установе значајно излазе из оквира прописом дефинисаних установа за децу и младе. Старосна структура преостале две групе установа у складу је са стандардима који се односе на узраст корисника.

Иако се, осим изузетно, деца испод три године не смештају у домове, евидентира се континуирано присуство ове групе деце у установама.

Протеклих година присутно је премештање деце и младих корисника из једног типа смештаја у други или унутар истог типа смештаја. За половину деце и младих који су боравили у установама за смештај ДМБРС и ДМСР 2018. године евидентира се да је претходна средина боравка установа за домски смештај, прихватилиште или хранитељска породица. Подаци о прекиду смештаја у установама потврђују ову појаву.

Подаци указују на непостојање или веома ретке и непредвидиве контакте корисника и сродника (89% деце и младих из МДЗ, 82% корисника у установама за васпитање који немају изречену васпитну меру, око половине деце и младих у установама за ДМСР и установама за ДМБРС и ДМСР).

У 2018. години број запослених се смањио за 10,25% у односу на 2016. годину, што се пре свега може повезати са забраном запошљавања у јавном сектору. Структура стручних радника, па и сарадника, не прати захтеве актуелне структуре корисника. У установама за ДМСР је доминација дефектолога, а високо је учешће одраслих корисника. Васпитачи су доминантни стручни сарадници у установама за ДМБРС и ДМСР у којима је више од половине деце са сметњама. Неговатељице и медицинске сестре недостају у свим установама имајући у виду преваленцу деце са сметњама у развоју у укупном броју корисника. Установе за васпитање немају ангажоване лекаре, а само једна установа има једну медицинску сестру.

Установе су у протеклом периоду смањиле број осталих услуга које су пружале, што се може повезати како са пројектним неkontинуираним финансирањем, тако и са захтевима у процесу лиценцирања.

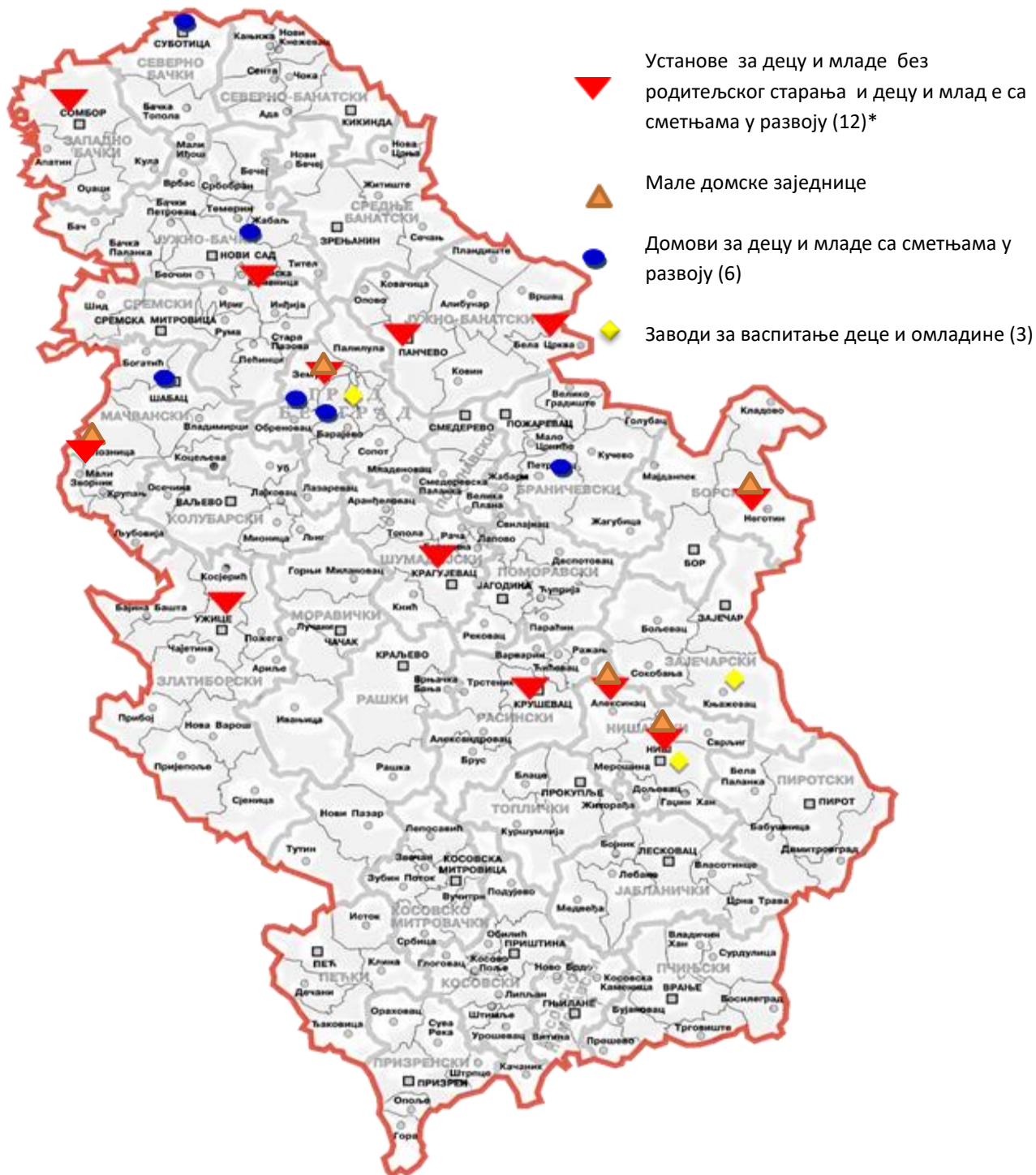
За даљу трансформацију установа, као и шири процес деинституционализације, није довољно уредити нормативни оквир, смањити број корисника у установама, смањити пријем нових корисника на смештај у установе, већ и развијати услуге на локалном нивоу које ће помоћи смањење пријема нових корисника, као и излазак корисника из резиденцијалног смештаја у заједницу која располаже адекватним подршкама овој осетљивој групи деце и младих. Свакако, паралелно са развојем нових и ширењем постојећих услуга у заједници неопходно је континуирано побољшање квалитета услуга и живота корисника којима је смештај у установи и даље неопходан.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Мапа установа, према Уредби о мрежи установа

Прилог 2: Списак установа за децу и младе, 2018. године, са основним подацима о установама

Прилог 1: Мапа установа за смештај деце и младих, 2018.

* Установа за смештај деце и младих у Крагујевцу је трансформисана у установу за пружање услуга у локалној заједници, Установа у Неготину нема домски смештај, само малу домску заједницу.

Прилог 2: Списак установа за децу и младе, 2018. године, са основним подацима о установама

Основни подаци о установама 2018

Назив установе	Општина/град	Капацитет по уредби	капацитет додатне услуге	број корисника 31.12.2018.	попуњеност капацитета по уредби	Укупна корисници 2018.
Дом „Ветерник“ Нови Сад	Нови Сад	500		506	101%	517
Дом „Колевка“ Суботица	Суботица	180		162	90%	168
Установа за децу и младе "Београд" -стационар за аутизам	Београд	46		48	104%	49
Установа за децу и младе "Сремчица"	Београд	300		282	94%	305
Установа за децу и младе "Шабач" при ЦСР Шабач	Шабач	40		41	103%	42
Установа за децу и младе"Др Никола Шуменковић"Стамница	Петровац на Млави	450		331	74%	344
Укупно Установа		1516		1370	90,37%	1425

Назив установе	Општина/град	Капацитет по уредби	капацитет додатне услуге	ДС корисници 31.12.2018.	МДЗ корисници 31.12.2018.	Укупна корисници 31.12.2018.	попуњеност капацитета по уредби	ДС корисници 2018.	МДЗ корисници 2018.	Укупно корисници 2018.
Установа за децу и младе „Петар Радовановић“	Ужице	48	48	10	0	10	21%	11	0	11
Дом за децу и омладину "Душко Радовић"	Ниш	36	48	13	12	25	69%	15	15	30
Дом за децу и омладину СОС Дечије село Др Милорад Павловић	Нови Сад	140	34	88	0	88	63%	107	0	107
Установа за децу и младе "Вера Благојевић" Бања Ковиљача	Лозница	42	18	4	12	16	38%	4	12	16
Установа за децу и младе "Вера Радивојевић"	Бела Црква	48	72	37	0	37	77%	47	0	47
Установа за децу и младе "Јефимија"	Крушевац	48	24	21	0	21	44%	22	0	22
Установа за децу и младе "Мирослав Антић - Мика"	Сомбор	36	44	30	0	30	83%	38	0	38
Установа за децу и младе "Споменак"	Панчево	48	48	25	0	25	52%	42	0	42
Установа за децу и младе "Станко Пауновић"	Неготин	24	64	0	12	12	50%	0	12	12
Установа за децу и младе "Христина Маркишић" при ЦСР	Алексинач	36	24	6	9	15	42%	6	10	16
Центар за заштиту одојчади, деце и омладине	Београд	466	174	269	11	280	60%	343	12	355
Укупно		972	598	503	56	559	57,51%	635	61	696

Назив установе	Општина/град	Капацитет по уредби	капацитет додатне услуге	корисника васпитне мере 31.12.2018.	број корисника орг. Старат. 31.12.2018.	број корисника 31.12.2018.	попуњеност капацитета по уредби	Укупна корисници 2018.
Завод за васпитање деце и омладине Књажевац	Књажевац	32	97	3	23	26	81%	34
Завод за васпитање деце и омладине Београд	Београд	48	12	14	8	22	46%	52
Завод за васпитање омладине Ниш	Ниш	36	36	9	4	13	36%	22
Укупно		116	145	26	35	61	54,00%	108